

ЛЕНИН ЁЛУ

ЛЕНИНСКИЙ ПУТЬ

ТАЛАТГҮН

20

**ФЕВРАЛЬ
1990**

№ 22 (10508)

Бағасы 3 копейка

ЧАЛТ ВА МЕКЕНЛИ КЮЙДЕ ИШ ГЁРЮВЛЕР ТАРЫКЪ

СССР-ни ОЫР СОВЕТИНИ УБЧЮНЧЮ СЕССИЯСЫНЫ АЧЫЛЫВУНДА
М. С. ГОРБАЧЁВНУ СЁЙЛЕВЮ

Дашлар! СССР-ви Оыр Со-
сетини учыккыч сессиясын
ага туруй, чечмек учун ону
мизде тозъатган масъала-
ларны сарактеликче гере. адат-
ны гелдеггы парламент жы-
лышынны озчелегинден ол
мизин аин чыгыгганын бю-
тунлей ишени булан айтма-
гга сөөр адим. Сессияда бизин
тозгытабызны озкыюнде сан
мизден ботонлей тюркениле-
ге гелтирежек законлар ктабу-
лунмиче гере. Узкени иш-
ага учун ону агъениятилыггы
ла бизин барыбызны да жавап
лыггыггы быгын зорлуггу шону
булан бенигесе.

Биз ошанинча ишбилари
башлайдиган шартлари айрыча
ингиз гыаллында айткай кбой
гага ярмай. Аслусу —
ишениу бары да тармаклары
та кайчыи гыаллаулары
тауушан, иштотын таууш
дотарыкта, аялыкта, ар-
тыкта, адалаи гыакыл-
дыны та иштасыны азат-
лыкта ктеген ахдан еби!
ага :аа, революцияи кай-
да иштасыну йу — шо
ишениу бает — улькени жа-
мат иштасын бирден бек чап
ахтанасы.

Шонг булан бирге де, Залкы
дунуаткырыны эиничи етсодин
... от ...

саплава. Озокьда чы, уълкени
загьхат коллективлерини де.

1990-нчы Пылыны өткөн ай ырым вакытисы бизин ыргытсызлыгыбызны гыалиге кошкытмай. Белгиленген чараларны яшавга чыгырында центральный органдарны даражасында алгыс аймагынанлык ва кыруусузулук кеп. Лап да аз даражадагы гыаракатчылыкка да етиспей, булай заманда нап-парахат олтуруп турмагы бирепте де ырамай. Экономиканы ишин юрютювю осаллашдырууну процесси гыалиге токтатмагын. Предприятие-лени арасында туврадан-тувара хозяйство байлавукуллары аста бруклашдырыла, монополиями, группа кыйдадагы пайдаланы дазуландырылгы бактыдырылган механизмер ишлемей. Шону тергевсю кыймагы ырамай, иш терме герек. Экономика янашывалары гыали де гыазирленнеген ерлер де есги кыйдаланы кыллама герек, гечюс девюрю гыали шопу ва бирисини биринде иш гярювию ел берилме ырай-гынлыкы булан айрыла. Озюкта, янгысына алгы багыт барынга тергевлюк булан.

Эгер бир-бирөөлөтө ихтияр-
ылыктар тамекине, ормон

зат чы. Натижада буса халкы
кыюлдайгъан маллар, сурат,
комплектлендирген маллар,
хаммал, предпринятиелени бир
гъалда ишлеву учун тарыкълы
оьзге материал ресурслары бел
гилевген ерлерине этишмей.

Биз гъали бир вакътинки
ичинде, бир-бирибиз булан ты-
гъыс байлавлукъда иш гёрме-
ге, алгъасавлу чаралар къабул
этмеге ва экономика реформа-
ны мекенли кюйде алгъа юрют-
меге борчлубуз. Шо буса, бу-
лай айгъанда, бир медальны
эки де яны. Реформаны ёлла-
рында иш чыгъарыуу ва сип-
течиликни оьсдюрювню ингы
улуу гючлерин къоллауу таъ-
мин этмеге, хозяйствону
юрютювню ингы формаларына
ёл ачмагъа тарыкъ. Дагъы ёл-
ёкъ, шо къядан алгъанда жа-
минта разилешив бар. Арт
вакътидени сынаву лап да шо
хозяйство механизми, ондан
да артыкъ болуп — производ-
ство аралыкъланы бютюн систе-
темасын янгъыртып къурувну
ёлларында буюнюгю бары да
масъалаларын улуу оьлчевлер
де чечмё болагъанын бирдагъы
ва бирдагъы керен де гёрсете.
Янгъыртып къурувну, улуу
оьлчевлердеги экономика ре-
форманы аста юрютюв бизин
буюнюгю ёзъыймыкълауыбыз

булан бирлешмеге керек.

Улкенни кызыбасында адам-
ланы облювуне, ишайган ер-
леринден көп кыдарда кыу-
валактагы геттирген агвалат-
ланы кыайгылы кыюдеги генг-
лешинию биз авур кыюде баш-
дан гечиребиз.

Юрукъ адамларын тас этген агълюлеге, уйлерин ташлап, даим яшайгъан ерлерин къюкп балагъгъа тюшгенлеге мен Оър Советни атындан кзайгырышы лап да терен гыслерин билдирмеге сюер эдим. Узакъ заманны боюнда өзизни чечме тынч туюл ма-сталаланы политика ёлда чечмек учун бары да зат атылди. Тек минглер булангъы адамлашы оялювюнню алдын алмакъ учун этмеге дагъы бир зат да къалмагъанда, Оър Советни Президиуму чрезвычайный чаралар герювню ёлуи тутду. Ѓали шонда гьал, булай айтмагъа ярай буса, тергевню тюбюнде сакъланып тура, тек гьал алдын йимик къыставуллу. Биз, алданокъ да царт этгеник йимик, магъа айтгъланы республикаланы да шо йимик, респуьликаланы да шулай ёранлары бар — тувулуи гъан гьалгъа кзарамакъ учун ва умуми къастларыбыз булан гьакъыллы кюддеги янашыву-букму ёлангъа дегенлиги.

рекбиз. Миллетчилик гислени ягъагъан, тюртюшювлеге индиреген ерлерде лап да гъатты кюйде иш гёрмеге та-
рыкъ.

Яшыртгъын туруп, халкъны арасында гёрюнемейген кюйде жытынып, шо адамлар намарт кюйде иш гёре, ал гёрюнюшге ишоръюмлини, ишланы, къа-ныгъижишлени чыгъара, бакъ-дырылгъан тапанчаны тубюн де деме ярайгъан кюйде билди-ривлер этмеге, законлагъа гъаршы, Конституциягъа къар-шы актлагъа къоллар салмагъа аяны борчлу эте.

Милли янгыртылывуну лолунгларыны тбюнде озлени гыслери, тар эгонст муратлары учун халкъланы ябушув гыа тартатганалагъа биз законну бютюн гючюн къолламагъа борчлубуз. Шотай законну про скти Оър Советге берилген. Болгъан чакъы тез ишге сал макъ учун къарамагъа ва къа буз атмеге гъазирлемекки За конлар чыгъарынгъа, закон дулукъгъа ва закон къайдала гъа къарайгъан комитетге тач шурмакъ муратгъа къыйышыв лу. Шону асталашдырмагъа би ни ихтиярыбиз екъ.

Балдашлар! Ёналиги гал

ну барышын чалтлашдырмак-
ны янын тутагъан, бюрократизм,
тутумсуздук, жавапсызлык булан
къаршы ябушувну гючлендирмекки,
законланы къатты кюйде юрютювню,
жизнаятчылар ва коррупция булан
ябушув юрютювге байлавлу
таъсирли чаралар къабул этив-
ню, транспортада, сатыв-алыв-
да, къуулукъланы кютювде,
бизин шагъарларыбызны ва
посёлокларыбызны оранларын-
да низам болдурувну талап
этеген совет адамланы къаст-
ларына биз муна лап да шолай
къарайбыз. Шолар барысы да
демократияны, аянлыккыны,
янгыртып къурувну оьсдюрюв-
ню талап этеген табии элемент-
ти гысаплана.

Шону булан бирге де, ёл-
дашлар, масъаланы бириси
янына да сизин тергевюгюзню
бакъдырмагъа сюер эдим. Шо
яхшы демократ процесслерин-
ден, жамиятны уянган сипте-
чилигинден, халкъны пайдала-
рындан ва жамиятны револю-
циячы къайдада янгыртывну
талапларындан йыракъ мурат-
лары булангъы адамлар пай-
даланмагъаны бизин учун бек
агъамиятлы. Уъстевне, биз
къакинлеге тынлавсузлукъгъа,
законну бузувлгъа чакъыра-

чылыкты этмеге болалар. Чыдамсызлыккыны, гюч ативню булгавурлуккыну артыкты гедегенлени буса озлөр дюрбюз де-ме сюеген демократлагга, плю-рализмни ва идеялары эркин кюйдеги уьчешивню янла-рыбыз дейгенлени арасына кьшмагга бирдокьда ярамай. Бизин прессабыз, массовый ин-формация кьуралларыбыз яра-тывчулукт процесслени буууа процесслерден ачыкты кюйде айырмагга тюше деп айтмагга герек. Уьстевюне, оланы низам сызлыккыга, душманлыккыга ва гюч ативге кидиривчулени кьуралы гысаада пайдаланды-рыв эл берилме ярайгган зат тьгюгү.

Яш, гъали де къатмагъан
демократиябызны якълав,
халкъны пайдаларын якълав
биэден мекенли кюйде иш гё-
рювлени талап эте. Гъали гъар
къайсы буса да айрыча пайда-
лар ва гъай этивлер, янгъыз
айры-айры кътавланы ва
халкъны группаларыны икши
ишаву аслу зет болуп къал-
май. Янгыртуп къурув нечик
паражагъы, ватандаш ва мил-
нара татывсуздукъларсыз,
юч этивлерсиз демократияны
ва разиликин ёлларында ону

ну 217 минг манаты планы
уьстевюне алынгъан.

Мунда ишине бек яхшы
тэшюнген ва кьаст этип ча-
лышагъан ишчилер аз тьют.
Гьалива этеген, принкилер
биширеген цехлерде ишлейген
Хамса Алиева, Замира Ибра-
гьимова, Зоя Абдулмуталибо-
ва, Ибрагьим Пахав, Абдул
Кукуев ва озгелери айрокъ-
да гьермекли натижалагъа
етише.

Предприятнеде эсигенген
ясандырылганы аягы, иш
чыгырыну хыйла артыр-
макта ичканлыкъ береген
ясандырыллар, автоматлар ва
ырым автоматлар булан алыш-
дырылгъа да ахшы агъамият
бериле.

Гали ягы камшет цехни
бинасын кзурув тамамлана
тура. Ювукъ заманны ичнде
хмурдан атилеген маллар
чыгырагачын цехни кзурулу-
шуну биринчи гезиги де иш-
ленме башланажакъ.

Бу йыл мунда 90 яшга ери булангын, яшлар бавуну ва 60 квартирлик ашавлукъ уйню къурулушу ишленме герек.

М. ИБРАГЪИМОВ.

Инамлы кюйде ишлей

Хасавюртдагы мебель эт-
ген фабрикни коллективни
яңгы йылгъа ияамлы кюйде
абат алгъан. Фабрикни иш
чилери 1990-чы йылны
планыны устевюне 100 минг
манаты продукциясын чы-
гъарнагъа борч алгъан. Шо
продукция аслу гъалда иш
юрютювню технологиясын
яңгыртыну, алдынлы сынаа
ну къоллаву, иш заманы
асурлу кюйде пайдаландырыу-
ну гъасабына алынажакъ.

Пачалыкъ белгиси булан
ныгырылагъан продукцияны
къадарын 54 процентте этиш-
тирмеге хыял этиле.

Мебель этеген цехде янгы
а автоматлашдырылган ли-
ниялар ишге салынгъан сенг

Миллетлени арасында тенглик ва дослукъ учун

Дайит Арсланбекович Дайитов Буйнакск районну Тѣбенкѣазаныш юртунда себанчыны агълюсюнде тувгъан. Ол гичиден тутуп яшавну англагъан, оърюм чагъындан иш булан доланма башлагъан. Савлай уълкеде юрюлегеи загъмат гъаракатдан бир ягъада токътамагъа болмагъан. Биревюлейине, шюнда актив кюйде ортакъчылыкъ этген.

Узакъ йыллар Дайит Арсланбекович партия, хозяйство кюллукъларда ишлеген. Партияны Буйнакск район комитетине 14 йыл башчылыкъ этген. Шо йылларда район республикада инг де алдынкы районлардан бириси гысаплана эди. Районда кѣп школалар, больницалар, клублар, асфальт ёллар, халкыны кюллукъгъун кютеген идаралар ва яшавлуну уйлер кюрулгъан.

Сонгъа таба ол хыйлы заман республиканы профсоюзларына ёлбашчылыкъ эте. Къайда ишлесе де, не кюллукъ тап шурулса да, Дайит Арсланбекович Дайитов гертти намусу булан халкъ учун чалышгъан. Бугюн де ол халкъгъа кюллукъ этмекни, ому яшавун яхшылашдырмакъны оърюм аслу борчларындан бириси деп гысап эте. Дайит Арсланбекович бир исче керен Дагъыстан АССР-ни Оър Советини депутаты, Президиумуну члени этилип сайлангъан. Ол бу гезик де профсоюзланы атындан 113 номерли Тѣбенкѣазаныш сайлав округдан ДАССР-ни халкъ депутатына кандидат этилип гѣрсетилген.

Биз депутатлыкъгъа кандидат Дайит Арсланбекович Дайитов булан болгъан ланкырыбызны беребиз.

— Дайит Арсланбекович, Сиз ДАССР-ни Оър Советини кѣп керенлер депутат этилип сайлангъансыз. Гъалии сайлавланы, алдагъыларыннан не йимик башгъалыкълары бар?

— Алда сайлавлар, суюсе Оър Советте, суюсе ерли Советте болсун, бир маплетгъа

бир кандидатура булан оърериле эди. Шо саялы да гертти танглав, сайланмакъ учун ябушув болмай эди. Гъалии буса кѣбюсю округларда бир ерге бир нече кандидат гѣрсетилген. Мен ойлашагъан кюйде, шо, гертиден де, демократияны ёлууда. Сайлавлучулары ижканылыкълары кѣп. Олар ишни бажарагъан адамланы сайламагъа, бугюн ким халкъгъа кѣп пайда гелтирмегъа болагъанлагъа тавуш бермеге бола. Шо буса гертти устюнлюк, ягыртып кюрувну устюнлюгю.

— Сайлавланы алдындагы Сизин программагъыз нечидир? Не йимик масъалалагъа айрыча агъамият бересиз?

— Революциячы ягыртып кюрувну, демократлашдырывеу, аянлыкыны ва социальный адилликни яны болуп чалышажакъман. Толу гъакимликни узакъгъа созмай, партияны кѣолундан алып, халкъ депутатланы Советлерине бермек, партия ва оърге органланы апаратын къысгартмакъ, республикадагы районланы лртысы-

на кемитмек. Бары да шагъарларда партияны район ва шагъар исполкомланы бирлешдирмек. Шюлайлыкъда бары да акюмия этилген малланы халкыны яшавун яхшылашдырыгъа бакъдырмакъ.

«Топуракъны гъакъылдагъы» ва «Есликни гъакъылдагъы» законланы республикада къабул этивну чалташдырмакъ. Сабанчы хозяйстволар эркин кюйде оърмеге, сабанчылар оърлеи топурагъы ва производство алатлары булан суюгъен заманда колхоздан ала соруздан чыкъма болагъанлыкыны токъташдырмакъ. Савдо-гертчилер булан машгъул болагъан саялы, сатыв-алыв-саялы кооперативлени япмакъны япмакъ. Мен халкъгъа тарыкълы малланы бакъаларын артдырыгъа кършыман, эгер шюлар тергевсюз кюйде оърсе буса, бары да халкыны, айрокъда учитеелени ва врачланы алапаларын шо даражада артдырмагъа тарыкъ.

Давну ва загъматны сакъатларына ва ветеранларына айрыча кѣмек этмек, олану оърлер бажарагъан ишлерине салмакъ. Къатынгилеги яш тапгъан сонгъ уъл, йылны узакъгъында айда 70 манатдан кем болмагъан кюйде алапа булан отпускар бермек, школаларда охуйгъан яшлагъа гюнде бир керен гъавайын аш береген ёлну тутмакъ.

Клубланы ва библиотекарланы тарбиялав ишин яхшылашдырмакъ. Мен динни толу эркинлигини япмакъ, бирев де ипсанлагъа динни юртмеге пуршавлукъ этмеге тарыкъ тюгюл. Милли халкъ байрамларын янгыдан аякъгъа тургузмагъа, яшюркюмлени уллулагъа, къатынгилеги гююрмет этивну гючлендирмеге тарыкъ.

Мени аслу бѣрчум — миллетлени арасындагы тенглик-

ни ва дослукъну беклешдирмек, гъар не къайсы оъретликъге, иптѣчиликъге кършы къатты кюйде ябушув юртмек.

— Миллетлени гъакъылда сѣз чыкъгъан сонгъ сорап къавыйм: Дагъыстанны терлю-тюрю миллетлерини арасындагы буссагъатгъы гѣлгъа нечип кыймат бересиз? Къумун халкъ гъаракатына байлаву не айтмагъа боласыз? Эгер Сиз депутат этилип сайлансагъыз, шо гъаракатгъа не кѣмен этер эдигиз?

Мен къумукъ халкыны арт вакътилерде тербенишип, оърюм менлигини якъламагъа башлагъанын бек аригъ гѣрмен. Къумукъ халкъ гъаракатыны программа документлеринде кѣп пайдалы ва гѣрек-ти талаплар бар. Шюланы арасында бары да дагъыстан халкъларына гертти тенглигини болдурмакъ, кадрланы тюз тангламакъ ва ерлешдирмек, бир-бир ерлерде топуракъланы масъаласына янгыдан къарап, тюз кюйде чечмек, къумукътилин гележекдеги оърюм чалташдырмакъ учун мен ябушув юртежекмен.

Шюну булан бирге бир-бир ёлдашланы тез заманны ичинде къумукълагъа айры автономлукъ бермек деген талапларын мен аригъ гѣрмеймен. Шо буссагъатгъы вакътиде бек къоркъунчул зат, Азербайжанда ва Арменияда йимик, миллетлени арасында къан тѣгюлге гелтирмеге бола.

Асуруланы боюнда Дагъыстанны халкълары бир агълю болуп яшап гелген. Олар оърлеи насипи учун бир болуп ябушув да юртген. Бизин динибиз бир, муратларыбыз бир. Бугюн жыйындарда, митинглерде къумукъ автономияны гъакъылда, сайки, биз къумукъланы якълайбыз деп, къычырагъан екстремистлени юзюн ачмагъа гѣ-

рек, шюлай адамлагъа кършы бары да халкъ кършы ябушмагъа тарыкъ.

Мени гысабымда Дагъыстанда автономияланы яда округланы болдурувну масъаласын чечмек учун бир зат тарыкъ — Дагъыстан автоном республиканы союз республикагъа айландырма гѣрек. Мен шюну учун къаст этежекмен.

— Сиз билеген кюйде, бары да ерлерде йимик, бизин республикада да производство, загъмат низам осаллашгъан. Адамлар, ишин де ташлап, гъар тюрюлю митинглерге, жыйындалагъа бармакъны чѣпге де багъаламайлар. Шо гъар Сиз нечип кърарайсыз?

— Сиз айтагъан гертти. Бугюн бары да ерлерде низам бек осаллашгъан. Адамлар гъар тюрюлю, митинглер, жыйындар ва бош сѣз сѣз булан машгъул. Гъалны булай болмакълыкына рядовой адамлар гюнагълы тюгюл. Ёлбашчы кюллукълар айыллы. Олану кѣплери ягыртып кюрувну девюрюнде халкъдан айрылгъан ва халкыны тарбиялав ишине тергев бермей. Шо саялы да бир-бир ерлерде айры-айры республиция этилмеген неформаллар халкыны башын чырмайлар, алдата, адамлардан законсуз кюйде акъчалар жыл. Шо болмагъа ярайгъан зат тюгюл. Ёрли гъакимлер, интеллигенция халкыны арасында юрюлеген тарбиялав ишин гючлендирме гѣрек.

— Сизин булан бир округдан депутатлыкъгъа гѣрсетилген кандидатланы гъакында не айтмагъа боласыз?

— 113-нчю Тѣбенкѣазаныш сайлав округдан ДАССР-ни халкъ депутатлыкына кандидатлар этилип Анвар Гъамитов, Шарабутдин Инигов, Ёл-

дашлар да гѣрсетилген. Олану мен яхшы танышман, мени гысабымдан, районну халкы да яхшы таныш. Бугюн мен олану гъакъылда не яхшы, не яман сѣз айтмагъа сыймеймен. Шо гъакъда сайлавлучулар айтсынлар. Мен инанаман: халкъ 4-нчю мартда бизин гъарибизге тюз къыймат берер деп.

— Республиканы яшавун да буссагъатгъы вакътиде Сизин не йимик масъалалар рагъатсызландыра?

— Шюлай масъалалар эки бар ва мени кѣп ойлашма борчу эте. Шюланы бириси — бош тюкенлер ва халкъгъа гъар гюнлюк яшавунда тарыкъ болагъан продукталаны ва малланы къытлыгъы. Бизин пачалыкъ йимик, бай пачалыкъгъа шюлай даражагъа этишмек бир де къыйышагъан зат тюгюл. Шо гъар бир себеп бар буса, шо да биздеги кюрумсюзлукъ ва низамсызлыкъ. Сѣз нечакъы да кѣп, тек этилеген иш ёкъ. КИСС-ни ЦК-сыны гъалии артдагы гюнлерде болгъан Пленумунда да шо гъакъда бек къатты кюйде айтылды. Ишге гѣчмеге тезокъ да заман болгъан.

Экинчи масъала — жинайчылыкыны йыл сайын кѣп болагъанлыкы. Айрокъда жамиятны ва айры-айры адамланы мал-матягын урлайгъанлыкъ, урушбатчылыкъ, адамланы гѣеч бир гюнагъсыз оъртюргенлик. Шюлар барысы да законланы сакъламагъа гѣрекли органланы янындан низамны, ёрукъну осаллашмагъа къойгъанлыкындан бола. Шо гъалгъа партия ва совет органланы янындан мекенли тергев ёкъ десе де ярай. Эгер мен депутат этилип сайлансам, шо масъалаланы чечмек учун гючюмню аямажакъман. Шюланы барысын да чечмеге бола.

— Ахырынчы сорап. Сиз гѣ аслу гъалда Тѣбенкѣаза-

ныш, Оъркѣазаныш ва Гъар кѣс юртланы халкыны тавуш бережѣк. 4-нчю мартда сайлавлучулар Сизин депутат этип сайласа, шо юртланы халкына не кѣмен атип болур эдигиз?

— Мен шюлай, сорапну къраравулай эдим. Бир тайпа ёлдашлар, депутат этилип сайлангъынча, кѣп затгъа сѣз де берип, сонгъ унутуп къалагъан гезиклер де аз болмагъан. Шюлай болмасын учун депутат гъар заман гысап бермеге гѣрек. Эгер мен ДАССР-ни халкъ депутаты этилип сайлансам, шо юртланы халкыны яшавун яхшылашдырмакъ учун гючюмню, билимимни аямай, чалышма сѣз бермен. Биринчилей, Уллусувну, Чаллыбийни ва Карантайны топуракъларын сугъармакъ учун Чиркей кѣлден сув гелеген татавлулу кюрдурмакъны къастын этежекмен. Шо юртларда школалар, больницалар, мѣдпунклар кюрма гѣрек. Уъл де юртгъа гелеген ёлагъа ювукъ заманны ичинде асфальт тутмакъ, газ тартмакъ, ичеген сув булан ташын этмек, гъар абзарда булакъ болагъан ёлну тутмакъ, уйлер кюрмакъ учун тез заманны ичинде ерлер ва кюрулуш материаллар берилген кюйю болдурмакъ. Бир минг адамны, айрокъда къатынгилеги ишге кюршмакъ учун хали согъагъан фабрикий эки филиалын ачмакъ ва сайлавлучулары оърге тапшурварын кютмек учун чалышажакъман.

Лакъырыбызны ахырында, магъа берилген ижканыкъдан пайдаланып, мени сайлавлучуларыма савдукъ, насип, сайлавланы гюнлюнде активлик ва ишде устюнлюклер ёрамагъа сюемен.

Лакъырлашману язгъан С. ВАЛИЮЛЛАЕВ.

Ягыртып, кюрув—заманны талабы

Юзюмчюлюк — юрт хозяйствону лап аслу тармакъларын дан бириси. Шо халкъ хозяйствода гѣркемни ер тута ва районну колхозларыны, совхозларыны экономикасында аслу байлыкъ бола. Шо саялы да Лакъи районну юзюмчюлер, хозяйстволарыны специалистлери ва ёлбашчылары тармакъны кѣрѣткенден ягыртыгъа гѣрер. Ишгъа тавуш да, оърюм асламла гъалии кѣлдилары гюнлюк талаплагъа ва къолавчуланы талапларына жавап бермей. Юзюмню тюшюмлюгюи арттырыну къайдаларын билмеклик районну ерли шартларына гѣре агротехниканы лап да асувну системасын тюз кюйде къыйматламагъа ва токъташдырмагъа ижканыкъ бере.

70 центнер тюшюм алына эди. Артдагы беш йылны ичинде буса: 1985-нчи йылда 36,0 центнер, 1986-нчы йылда 51,0 центнер, 1987-нчи йылда 52,0 центнер, 1988-нчи йылда 19,8 центнер, 1989-нчу йылда 27,0 центнер тюшюм къайтарылгъан.

Районну къалгъан хозяйстволарында да шюлай гъал бар. Артдагы йылларда юзюмчюлер ва специалистлер агротехника чараланы кѣплерин унутгъан. Борла бутавну, ому оърюмню къайдаларына тергев этилмей. Юзюмчюклерде борлар осал, къыйшыкъ оърсен. Шо саялы да, халкыны арасында айтылагъан кюйде, осал урулукъдан яхшы тюшюм къраравуламагъа тюшмей.

Гъар йыл борла уълкюню

дырмакъны агъамияты бар. Къысгъа этип гѣсегенде бутакъларда 1—4 гѣзюк, узун этип гѣсегенде 5—8 гѣзюк бола. Къошулчан къайдада бутай буса, бир-бир бутакъларын къысгъа эте, бирлерин буса узун бола.

Плантажны ягыртып — топуракъны теренден хотгъав — сыдра араланы заман-заман ижканы йимик агъамиятны къайдалар да унутулгъан. Топуракъ табиятын бир гѣсеге бола. Шо саялы да гѣнг кюйде машинлешдирив, тракторланы ва юрт хозяйство машинлени тарыкълы технология ишлени кютегенде кѣп керенлер ому устюнден юрюйгенлиги, культивация, дарман кюйлевючлер себиз — булану бары да гысап этгенде, 15 тюрю иш бола. Шо саялы юзюм-

этип къоймас учун, бир сыдра ны къюп, биревюсюнде плантаж ишлени юрте.

Агротехнике чараланы комплекс къайдада къолай туруп, «Танг» совхоз алдын гектардан 80—116 центнер тюшюм ала эди. Даллилер гѣрсетеген кюйде, савлай районда юзюмчюклени тюшюмюн хыйлы артдырмагъа ва гектардан 70—80 центнерге этишдирмеге бола. Мисал учун, шо совхоз 1978-нчи йылда планжлангъы 12 минг 500 тоннаны ерине 17 минг 100 тонна юзюм оърдюрген. Шо гектардан 116 центнер бола. Шюну учун юзюмчюлюкню интенсивлешдиривну ва агротехника чараланы ялмугъа кюрюленген системасын къолавну кюрюсюнде специализациялашдырывну ва топлашдырывну ёлууда оърюммеге гѣрер.

Владимир, Магъамматзапир ва Ибрагъим Магъачъалада шишадан йибек этеген заводда ишлей. Шиша йибекни созагъан цехдеги иш нечакъы кыйын буса да, ишчи Владимир Романенно, бригадир Магъамматзапир Далгъатов, цехин начальнигини замѣстители Ибрагъим Ибиев шо ишден баш къачырмай, намуслу кюйде чалыша. Бир-бирине кѣмен эте туруп, олар ишде яхшы натималасгъа этише.

СУРАТДА: (саялы енгъа багъып) В. РОМАНЕНКО, М. ДАЛГЪАТОВ ва И. ИБИБЕВ перерывни вакътисинде.

Х. ШАГЪТАМАНОВ чыгъаргъан сурат.

байлык бола. Шо саялы да Ленин районну юзюмчюлери, хозяйстволарыны специалист-лери ва ёлбайчылары тармакны кюрчюсконден ангыртмагга терек. Неге туюл де, юзюмден туюм алынуу гьа-
 ... на кьоллаууланг таллаарына жавап бермей. Юзюмнү туюмчюлукюгю ар-
 дырмнү кьайдаларын билмек-
 лик районну ерли шартларына
 гьере агротехниканы лап да
 асуулу системасын тюз кюйде
 кыйматламагга ва токташ-
 дырмагга имканлык бере.

Биз агротехника чараланы
 оьтгеринге ангавсуз янаша-
 быз, гьёролеген технология ча
 ралагга, агротехника кьайда-
 ланы пайдалы кюйде оьтгерин
 ню савлай комплексине ти-
 йишли кюйде кыймат бермей
 биз, юзюмнү оьсдюрювнү,
 огьар кьуулуукь этивнү гьар
 тюрлю чараларын тюз кьолла-
 майбыз, бары да агротехника
 чараларыбызны; Ыылдан-йыл
 этеген ишлерибизни сан яны
 бузукь бола. Янгы алдынкы
 кьайдаланы чы печик де
 кьолламайбыз, эсги буса да
 яхшы деп гьисап этидеген
 кьайдаланы да унутганбыз:

оьсювнн ёруклашдырмакь,
 ону туюмчюм артырмакь
 учун чаралар гьёроле. Шоланы
 арасында борланы бутав, узун
 оьсген бутакларын гесип
 гиччи этив аслу ер тутта. Бор-
 ланы бутаса, уьлкюге кьуу-
 лукь этме тынч бола, несилик
 ни ва ярыктын тьасирин ар-
 дырмакь учун онгайлы шарт-
 лар тувулуна. Шо буса, бор-
 ланы япыракларыны ишлевнн
 ахшылашдыра, натижада та-
 мур системасыны ва уьлкюню
 топурактын уьстюндеги янынн
 арасында асуулу кюйде бирлик
 болдурула. Янгы оьсюп тура-
 гьан юзюм борлаланы биринчи
 йылдан олагга оьсювнн бир
 белгиле кьайдасын бермек
 учун уьлкюлени бутамгга ге-
 рек бола. Шону буса бир хо-
 зьйство сама этмей. Уулу бол-
 луп оьсген, туюм береген
 уьлкюлени гьар йыл бутам-
 гга, олагга белгиле бир кьай-
 даны бермеге туюше, шолай эт-
 се, уьлкюню оьсювнн гючюн
 осаллашдырмагга гьалда, оьр
 туюмлер алмагга бажарыла.
 Борланы бутайгьанда гелеген
 йылны туюмчюм учун да бу-
 таклар кьоягьан кюйню эт-
 меге тарыкь, кььарт болган
 бутакларын ва артыкь оьс-
 гендерин гесмеге герек. Бор-
 ланы бутайгьанда уьлкюге
 янгы чыкьтган бутаклары не
 ерден тутуп гесмеге ва нече гьз
 кьыймагга гереклигин токташ

иылда 27,0 центнер туюм
 кьайтарылган.
 Районну кьалгьан хозяйст-
 воларында да шолай гьал бар.
 Артаггы йылларда юзюмчю-
 ... на специалист-
 ника чараланы кьоллери унут-
 гьан. Борла бутавну, ону оьс-
 дюрювнү кьайдаларына терген
 этилмей. Юзюмчюлукерде борла-
 лар осал, кыйшыкь оьсген.
 Шо саялы да, халкьны ара-
 сында айтылагьан кюйде, осал
 урлукудан яхшы туюм кьа-
 раууламагга туюшмей.
 Гьар йыл борла уьлкюню

ЮЗЮМЛЮКЛЕНИ ТЮШЮМЮН АРТДЫРЫВ

Плантажны янгыртыв — то-
 пуракны тереиден хотгьав —
 сыдра араланы заман-заман
 ишлетив йимик агьамиятлы
 кьайдалар да унутулган. То-
 пурак табиятын бир гесепи
 бола. Шо саялы да гент кюй-
 де машинлешдирин, тракторла-
 ны ва юрт хозьйство машинле-
 ни тарыкьлы технология иш-
 лени кютегенде кьеп керенлер
 ону уьстюнден юрюйгенлиги,
 культивация, дарман кюйле-
 вучлер себнв — буланы ба-
 рын да гьисап этгенде, 15 тюр-
 лю иш бола. Шо саялы юзюм-

люклерде сыдра аралардан
 гьар тюрлю машинлер юрюй
 туруп, топурактын басылта,
 кьурумун бузукьлашды-
 ра. Шону натижасында топу-
 рактын йымышакьлыгы ке-
 мий, тамурланы оьсюв шартла-
 ры бузула, микроорганизмлени
 санау аз бола, топурактын
 продукталылыгы, оьсюмлюк-
 лени туюмчюмлюгю кемий.
 Шо саялы да, гьар оьсюмлюк-
 ге этилеген агротехникь чара-
 ланы технологиясы кьатты
 кюйде сакьланмагга герек.

Саз авур топуракларда, су-
 гьарылагьан юзюмлюклерде,
 шолай да плантаж тийишли
 кюйде терен болмагьан участ-
 каларда терен этип хотгьамак-
 ны агьамияты айрокьда
 артыкь. Терен са-
 лып сыдра араланы хотгьав
 булан бирче, адатлы гьалда
 кюйлевучлер де себиле. Гюз-
 де туюм кьайтарылып бит-
 гендокь топуракьланы хотгьа-
 са, натижалары айрокьда ях-
 шы бола.

Туюм береген юзюмлюклер
 де плантажны гьар 5—6 йыл-
 да янгырта. Шолай гезиклерде
 участканы эки тюрлю кьай-
 дада ишлете: башлангы йыл
 сыдраны бир янын, экинчи
 йыл — биревю янын, башгьа-
 чалай айтгьанда, борла уьлкю-
 ню бирден кьеп санавадгьы иш-
 лейген тамурлардан магьрюм

тардан 30—110 центнер туюм
 ала эди. Далиллер гьерсе-
 теген кюйде, савлай районда
 юзюмлюклени туюмчюм хыйлы
 артырмагга ва гектардан 70
 —80 центнерге этишдирме-
 ге бола. Мисал учун, шо сон-
 хоз 1978-ичи йылда пайы бу-
 лангы 12 минг 500 тонна
 ерине 17 минг 100 тонна
 юзюм оьсдюрген. Шо гектар-
 дан 116 центнер бола. Шону
 учун юзюмчюмлюкню интенсн-
 лешдиривнү ва агротехника
 чараланы илмугга кюрчюлен-
 ген системасын кьолланну
 кюрчюсннде специализация-
 лашдыривнү ва топлашдырив-
 ну ёлунда оьсдюрге герек.
 Кьёсюе специалистлер ижара-
 ны ва подрядны багьана эте,
 ону шо ихтиярларындан бирев
 де магьрюм этмей.

Шо тармактын интенсн-
 лешдиривнү натижасында
 ювукь йылланы ичинде юзюм-
 люклерден алынагьан туюм-
 ню гектардан 60 центнерге
 этишдирмеге ва гьар йыл рай-
 онда 30 минг тоннагга ювукь
 юзюм болдурмагга герек. Янгы
 юзюмлюклени салывну планы
 болдурулагьан юзюмнү планын
 на кыйшыкьлы этилмеге тую-
 ше. Шону учун юзюмнү ти-
 йишли сортларын тангламагга
 ва оланы хозьйстволаны юзюм
 люклерини эсги майданларыны
 территорияларында тюз кюйде
 ерлешдирмеге герек.

«Манасгент», «Танг», Буй-
 накскийни атындагы совхоз-
 лар шо хозьйстволагга сат-
 макь учун орнатыв материал
 оьсдюрге тарыкь. Юзюм кон-
 вейер 4—5 айны узатгьында
 халкьны юзюм булан бир йи-
 мик даражада таьмин этмек де
 ген аслу борчну алгга сала.

Юзюмнү столовый сортун
 оьсдюрюв, кюль айдан башлап,
 ноябрь айгга ерли адамланы
 оьр сан ялы юзюм булан таь-
 мин этмеге имканлык бере.
 Юзюмнү айлана якьны кьеп
 нас этмейген, кьышгга басды-
 рылмайгьан, зараллы жанла-
 гга ва аврулагга кьаршы аз
 чаралар гьерсе де таманлыкь
 этеген сортларын оьсдюрювге
 айрыча терген бакьдырмагга
 туюше.

Юзюмлюкlege кьуулуукь
 этивнү болган чакьты машин-
 лешдирмеге тарыкь. Шо янгыз
 интенсивный технологияланы
 кьолламагга имканлыкь бе-
 режек.

А. АБДУЛАГЬАТОВ,
 биология илмуланы кан-
 дидаты, ДАССР-ни ат
 кьазанган агроному.

...еусе да, ичим Влани-
 мир Романенко, бригадир Ма-
 гьамизтапир Далгьатов, цех-
 ки начальнигини заместители
 Ибрагим Ибиев шо ишден баш
 кьачырмай, намуслу кюйде
 чалыша. Бир-бирине кьемек эте
 туруп, олар ишде яхшы нати-
 жалагга этише.
 СУРАТДА: (солдан онггьа
 багьан) В. РОМАНЕНКО, М.
 ДАЛГЬАТОВ ва И. ИБИНЕВ па-
 реранын эмьтисинде.
 Х. ШАГЬТАМАНОВ чыгьар-
 гьан сураг.

ТЮШЮМ—90 КЮЙЛЕВУЧЛЕР АСУВЛУ КЪОЛЛАНМАЙ

Буйнакск районда гектардан
 алынагьан туюмнү арты-
 рыв аслу гьалда табин шарт-
 лар булан байлаву. Неге тую-
 гьол, кьёсюе хозьйстволаны то-
 пуракьлары аз-маз кьургьакь-
 лагга да чыдамай. Шо саялы
 да мунда гьар йыл ашыкьт-
 лардан, гьабижайдан, овошлар-
 дан, картопдан, емншлерден
 бир йимик яхшы туюм алын-
 май. Муна бу ерде топуракьны
 дагьинисин яхшылашдырагга,
 туюмнү артывуна кьотум
 этеген ерли ва минерал кюйле-
 вучлени агьамиятын гьисапгга
 алмай кьыймагга ярамай.

Районну колхозларында, сов-
 хозларында шогьар терген и-
 чикдир дагы? Эгер биз свод-
 калагга, йыллыкь отчьтлагга
 кььарасакь, топуракьлагга бе-
 рилген кюйлевучлени оьлчеве-
 лерине багьана ёкь. Айры-ай-
 ры хозьйстволарда шону гек-
 таргга береген кьадары агро-
 номияда гьерсетилген нормалар-
 дан да артыкь. Мисалгга айт-
 сакь, районда гетген йылны
 туюмнү, учун топуракьлагга
 2,452 тонна азот, фосфор ва
 калий йимик кюйлевучлер се-
 билген. Ерли кюйлевучлерден
 буса 126 минг тонна берилген.
 Демек, шо саналар 1987-ичи
 йылда кьолланылагьаны булан
 тенгешдиргенде минерал кюй-
 левучлер 2006 тоннагга кем,
 ерли кюйлевучлер буса 30
 минг тоннагга артыкь берил-
 ген.

Туюм шону себеплери бар.
 Биринчилей, минерал кюйле-
 вучлени багьалары артгьан.
 Сонг да, шоланы топуракьны
 дагьинисин артырмагга бола-
 гьан технология булан бермеге

тарыкьлы техника ясандырып
 лар ёкь. Натижада продукция-
 ны болдурмакь учун пландан
 эсе кьеп харжаар этиле. Айта-
 гьаныкь, гетген йыл районну
 хозьйстволары янгыз гюзлюк
 ашыкьтланг туюмчюм артыр-
 макь учун 1123 тонна мине-
 рал кюйлевучлерин кьолла-
 гьан. Кьысгьача, шоланы гек-
 тардан планда гьерсетилген кьа-
 дарда туюм алмагга белги-
 ленген формалары сакьлан-
 гьан. Амма нетерсев, минерал
 кюйлевучлер беривнү техно-
 логиясы тюз кьолланымагьаны
 саялы, гетген йыл районда
 гьар гектардан 15,7 центнео
 туюл туюм алмагга имкан-
 лыкь бермеди. Демек, ашыкь
 болдурувну планлары толмады.

Гертиден де, минерал кюйле-
 вучлени чачыв майданлагга
 себилген кьайдасын тергеген-
 де, районда шону чачагьан,
 агрегатлар топуракьгга бир
 тегишден сепмейгени, сонг да
 гектаргга норманы 2—3 ке-
 рен артыдырп кьоягьаны токта-
 ташдырылды. Шо буса топу-
 ракьда оьсюмлюклени оьсювн-
 не тарыкьлы микроэлементлеге
 яман янындан таьсир эте. Тую-
 мнн кьадарын артырма
 имканлыкь бермей. Ондан
 кьайры да, кюйлевучлер топу-
 ракьны тую кьатавуна тую-
 шуп, оьсюмлюкlege пайда бер-
 мей кьоя. Шо саялы да бизин
 районну кьургьакь шартла-
 рында шоланы топуракьгга
 ерлешдирив агротехниканы да
 зуларындан чыкьмагга яра-
 май. Лап да агьамиятлы ери,
 минерал кюйлевучлени берив-
 ню болжалларын сакьлама бо-
 ла.

Шону булан бирге кьёсюе
 хозьйстволарда кюйлевучлени
 сакьлавуу гьалы яхшы туюл,
 минерал кюйлевучлер вагон-
 лар булан гелип тегюлген.
 «Агропромхимияны» базасын-
 да ону кьабул этив, сакь-
 ла хозьйстволары янгыз гюзлюк
 ашыкьтланг туюмчюм артыр-
 макь учун 1123 тонна мине-
 рал кюйлевучлерин кьолла-
 гьан. Кьысгьача, шоланы гек-
 тардан планда гьерсетилген кьа-
 дарда туюм алмагга белги-
 ленген формалары сакьлан-
 гьан. Амма нетерсев, минерал
 кюйлевучлер беривнү техно-
 логиясы тюз кьолланымагьаны
 саялы, гетген йыл районда
 гьар гектардан 15,7 центнео
 туюл туюм алмагга имкан-
 лыкь бермеди. Демек, ашыкь
 болдурувну планлары толмады.

Биз юрттен тергевлени нати-
 жасында колхозларда, сов-
 хозларда минерал кюйлевуч-
 лени авлакьда ачыкь кьёкнү
 туюбнде кьёюп бузагьаны
 токташдырылды. Шолай гьал-
 гга «Кьазаныш», «Эрпели»
 совхозларда айрада кьеп ёл
 бериле. Ингурлар явгьанда бу-
 са шолар ириц, сувгга кьоту-
 луп оьсенлени де агьулап, та-
 биатгга зарал эте. Шо гьакьда
 актлар язып жаваплы адамла-
 ны такьсыргга тартагьанда са-
 ма хозьйстволаны башчылары
 кюйлевучлер пуч болмасын
 кюйлевучлер кьотум бериле.
 Ингурлар явгьанда бу-
 са шолар ириц, сувгга кьоту-
 луп оьсенлени де агьулап, та-
 биатгга зарал эте. Шо гьакьда
 актлар язып жаваплы адамла-
 ны такьсыргга тартагьанда са-
 ма хозьйстволаны башчылары
 кюйлевучлер пуч болмасын
 кюйлевучлер кьотум бериле.
 Ингурлар явгьанда бу-
 са шолар ириц, сувгга кьоту-
 луп оьсенлени де агьулап, та-
 биатгга зарал эте. Шо гьакьда
 актлар язып жаваплы адамла-
 ны такьсыргга тартагьанда са-
 ма хозьйстволаны башчылары
 кюйлевучлер пуч болмасын
 кюйлевучлер кьотум бериле.

Районну специалистлери ер-
 лерде агрономлар булан
 гьакьлашып этген анализле-
 ге гьере, гьар йыл йимик топу-
 ракьгга берилген минерал кюй-
 левучлени таьскри, ону тую-
 м береген даражасын ке-
 митгени йимик продукциядан
 адамгга болагьан зарал да гьн
 сапгга алынып чаралар белги-
 леди. Шону ичинде гьар йыл

гектаргга берилген ерли кюй-
 левучлени оьлчевн 8—10
 тоннадан кем болмагьан кюй-
 де кьоллама хозьйстволагга
 таклиф этилди. Гетген йыл шо
 чараланы яшавгга чыгьарма-
 гга юрюлген ишлени натижа-
 сында бу йылны туюмчюм
 учун гьар гектаргга 13,6 тон-
 на ерли кюйлевучлер берил-
 ди.

Буса да хозьйстволаны баш-
 чылары ерли кюйлевучлени
 кьадарын артыдыривгга гьай-
 лы янашып, шону сан ялын
 унутуп кьоягьаны, негьакь
 бир асувсуз иш этилегенин гьер
 сетеген далиллер кьеп. Неге тую-
 гьол де, фермалардан чыгьары-
 лагьан ерли кюйлевучлер те-
 белеге салынмай. Натижада он-
 да топуракьгга инг де тарыкь
 лы азотну авадан пайы тас бо-
 ла. Ерли кюйлевучлер авлакь-
 гга чыгьарылгьанда сама гьа-
 зиринде сюрлюоп топуракьны
 туюбне салынмай, ону кьал-
 гьан дагьинисе де тангьан ге-
 зиклер аз туюл. Шолай гьал-
 гга «Эрпели», «Кьазаныш»,
 «Шура» совхозларда айрокьда
 кьеп ёл бериле. Сонг да, район-
 да Комсомолну атындагы
 колхоздан кьайры ерде ерли
 кюйлевучлер сакьланагьан
 кьуюлар ёкь.

«Гьали биз топуракьны тую-
 м береген гючюн артыдырив
 гга мекенди кюйде таьскри
 тиеген кюйлевучлени асуулу
 кьоллавуу биринчи ерге салып,
 хозьйстволарда гент кюйде иш
 юртюп турабыз.

А. АБАНКРОВ,
 Буйнакск районда кюй-
 левучлени тергеген
 станцияны агроному.

Къолайлашыш бара

Янгыртп кьуруу ала биз озьоне ончаньы тергес бермей турган кемчиликлени, терс ишлени юзюн ачды. Демократия гентлешген, аяллыкъ болдурулган сайын яшавубузга пуршав этеген кемчиликлер къатъи кюйде критика этиле. Муна, Бабаюртдагы бишлакъ комбинатны гьакъында да аз язълмагъан. Бизин газетни бетлеринде де шолай материалланы тапма бола.

Гьали талаплар барган сайын артаган вакътиде коллектив нечин загьмат теге? Акъ, къатыкълар тюкенлерде кеп блугъаган болсун учун мунда не ишлер кюле?

Техиргъазыкъ Кавказда эгерилген комбинат уллу предпритиелерден бири сакълагъаны гез алгъа тутса, ондан республикебизны загьматчылары кеп затны къарауулайгъаны тамаша тиймей. Газетибизде кризика материал чыгътгъандан берли оьтген вакътиде ичине мунда хыйла алышынылар болгъаны эгерме тюше.

Комбинатны яны директору Багъав Шакилов предпритиенге ят адам туюлюн айрыча эгерме тарыкъ. Демек, ол мунда башчы этип гьерсетгенге де загьмат тегюп турган. Коллективни не зат болдырагъаны, производствону асуулулугъуна четим этме болгъан себеплени ахшы биле.

Директор озьоню ишини биринчи абатларын загьматчылагъа тийишли шартлар болдурувди башлагъан. Предпритиери коллективни гьалиден бир аз ала ону территориясында, кькден чыкъ тюше, айланма нечик кыйын болгъаны укутмагъан. Гьали комбинатны абзарына асфальт тутулгъан. Арта кьурулгъан 2 квартиралык уйге де предпритиени къуллукъчулары гетген.

Комбинатны къуллукъчулары учун оьтген йыл озьагелеринден енгил болгъан деп айтма тюшмей. Алдагы йылларда бар четимликлер булан коллектив гетген йыл да блукъгъан, тек озьагелюне инабатгъан ишчилер натижаланы ахшылашдыривда яман ишленеген. О гьакъда хабартай туруп, комбинатны экономисти Д. Казанов булай деди:

— Гетген йыл план булангъы 170 тоннаны сруна 210 тонна май чыгъарылгъан. Буса да бизин ишибизни суратлайгъан аслу зат — бишлакъ чыгъарив. Ону къадарын кеп болдурмакъ учун комбинатда хыйлы иш этилген. Йылы натижалары да яман тююл, — 2150 тоннаны ериге 2190 тонна бишлакъ чыгъарылгъан...

Чыгъарылгъан продукцияны сан яны булан да таныш болмакъ учун, предпритиени специалистлери, ишчилери булан лакъыр этип къарадыкъ. Гертисин айтма герек, оьтген йыл комбинатда осал сан яны булан продукция чыгъарылмагъан. Шо да коллективни ортакъ ишини натижаласы. Ондан ктайры — да, специалистлер кютюлеген ишлеге талаплы янашагъан болгъан. Жавапчылыкъ артагъанда натижалар да ахшылашагъаны белгиле. 1988 йылда комбинатда ишлени чыгъарылгъан продукциягъа хыйлы себеплер табула болгъанлыгъын эсге алсакъ, оьтген йыл гьасиллени ахшылашдырмакъ учун гьаракат этилгени билгени.

— Продукциягъызга себеп табулайгъаны гьали тюкенлерде маллар кьыт болгъаны булан байлавлу сама туюлюм? — деп масхара-герти булан комбинатны инженер-химиги З. Маматаевагъа сорап къарадыкъ.

— Шолай соравну биз тергеме гелген озьаге комиссияны членлеринден де эшитебиз, — деди З. Маматаева иржайгъан гьалда. — Амма екъ затны бар этип гьерсетген девюрлер гетген.

Акъкъатыкъ — тюкенлерде халкъ суюген чакъы болмайгъанында коллективни айыбы екъ, ол тапшурулгъан борчларын тийишли даражада кюте...

Комбинатны коллективни ишлерин ахшылашдыргъанын разилик булан эсгере туруп, чыгъарылгъан продукцияны сан янын дагъы да къолайлашдырма болагъанын айтма тюше. Айтгъаныкъ, предпритиенге гелеген сют гьали бары да хозяйстволардан бир йимик талаплагъа жавап берген кюйде гелмей. Кеп сют савулагъан йи айланы гюленринде комбинатгъа 80-ден де артыкъ ерден сют геле. Тюзю, кьыш айларда оланы савуу кемий. Демек, хозяйстволардан гелеген сютню майлылыгъы, тазалыгъы нечик эженлигинден кеп зат гьасил болагъаны белгиле. Амма бары да хозяйстволаны елбашчылары, специалистлеру шону толу кюйде аглай деп ташдырып айтма кыйын.

Айры-айры колхозланы ва совхозланы специалистлери йиберилен сютню майлылыгъын тергемей яда орта савуу гьерсетип къоягъан гезиклер къаршылаша. Шолай неге бола дагъы? — Себеби, — жаваплы къуллукъчулар тапшурулгъан борчларына жавапсыз янашагъанлыкъ, — деди З. Маматаева. — Нечакъы гичч хозяйстволарда да зооветеринар къуллукъчулары савуу бизин комбинатда загьмат тегелеринден хыйлы артыкъ. Тек документлерде гьерсетилме тюшеген санавланы кькден алып къоягъан гезиклер кемимей. Шо да бизин ишибизде четимликлени тувдура, бизге актлар язма тюше...

Шолай актланы биз комбинатда болгъан гюнде лаборанткалагъа толтурма тюшю. Хозяйстволаны вакиллери, нечакъы суюмесе де, олагъа озьагеле къол салма тюше. Амма бары да актлагъа гере тийишли чаралар гьерюле деп айтма бажарылмай. Аслу борчлары аз туюл лаборато-

рияны къуллукъчуларыны шо документлени ерлерде чечилген куюп тергеме яда ахтарып къарама не заманы, неде имканлыкълары екъ. Шо гюн «Кировский» совхоздан, Х. Диасны атындагы колхоздан ва районну озьаге хозяйстволарындан гелеген сютлени майлылыгъы гьесетилме саялы, актлар язылды. Эсгерилген кемчиликлер бу зонада ерлешген тав районланы хозяйстволарына да хас Оьрде гетген йыл коллектив этишген натижаланы гьакъында эсгерилди. Шоланы къолда этинде предпритиени сынавлу ишчилери Х. Акъмурзаеваны, В. Почтаеваны, А. Алиеваны, А. Болатовну ва озьагелерини аслам кьышуму бар.

Комбинатны коллективни ишин анализ эте туруп, кемчиликлени яшырмай. Мисал учун, оьтген йыл бишлакъны гьар тоннасыны озьоне токътайгъан багъасы гетген йыл булан урушдургъанда 10 манатгъа артгъан. Неге туюл, комбинат бочкеер булан нязамлы таъмин этилмей, ондан ктайры да полиетилен дорбалар республикада тюшмей. Оланы артындан предпритиени экспедиторларына уълкени озьаге ерлерине барма тюше.

Амма башгъа натижаларын ахшылашдырып, комбинатны загьматчылары оьтген йыл план булангъы 680 минг манатны орнуна 712 минг манат гелим алгъан. Тек нетерсен, алынган гелимни уълден бир пайы туюл предпритиенде къалмай. Янгъа агропромгъа гетген йыл 150 минг манат тийдирилген.

— Янгы шартланы, ктайдаланы гьакъында гьалиге кеп айтыла буса да, мекенли этилеген иш аз, — деди комбинатны баш бухгалтери Гь. Кьурбанов. — Коллектив алагъан гелимлени бизге пайлама ихтияр бере буса, адамланы гьалын хыйлы ахшылашдырма бажарылажакъ эди...

Д. ЖАВАТХАНОВ,
озь мухбирибиз.

Озь мухбирибиз Гь. Атаев Буйнаксиден билдире

Сан яны биринчи ерде

Шуи хозяйство машинлени шоланы сан янын техника нормалагъа этишдирип, заправкени разилигин алгъанлар.

Бу йылы да цехни ишчилери ахшы башлагъан. Январда оланы гичю булан нормала гьерсетилген 100 моторну орнуна 103 мотор яраш-

Шону булан бирге бюрода, оьттерилген тергелени гьасиллени кьорчюленни, эсгерилген хозяйстволарда экономика реформасы производствогъа аста гирегенлиги критика этилди. Тынглавчуланы идея ва методика акъдан гьазирленю даражасыны тебенлиги эсгерилди. Охувчулар школагъа гелмей, дарслар айрылагъан гезиклер белгиле болду. Бюрода ктайбул этилген кьарарда «Уллу сун» совхозну, «Йычичи насиятлары» деген колхозну партия кьурумларыны секретарларына шо кемчиликлени тайдырмакъ, юрт хозяйствода ишлейген орта зиепону кадрларыны экономикка билмилерин артдырынуу ахшылашдырмакъ учун аслулу иш гьерме таклиф этилди.

Ижараны

ГЮН САЙЫН АРТА

Гьар гюн артен сагъат бешге Хасавюрт сют заводгъа бирини артындан бири автомашинлер гелме башлай. Шагъарны ашамлыкъ предпритиелери, яслилер, сатывалын кьурумлар сют продукталаны шолай тез алма башлай. Машинлер мунда узакъ токътамай, тарыкълы сют продукталаны да алып, тез елгъа тюше. Заводну складны заведующийи Алик Тавблатов ва озьаге къуллукъчулары ктайсы тюкенге, яслиге ва ашамлыкъ предпритиелеге нечакъы продукт берилгенни биле, алданокъ онгарып къоя. Цехлерде иш башлангъанча аслу гьалда продукталар берилип бите.

Бу заводда бизге гетген йыл июнь айны ахырында да болма тюшю. Шо замангъа предпритиени коллективни он еккинчи бешйыллыкъны дьрт йыллыкъ производство планын тамам этген эди. Заводну ишчилери ва инженер-техник къуллукъчулары озьлени жылынында йылы ахырына дьрт йыллыкъ планын уьс-тёвюне 3 миллион манатны къадагында сют продукталар чыгъарма борч алды. Олар гез алгъа тутгъан борчун уьс-тёвюне булан да кютю. Дьрт йылы ичине план булангъы 17 миллион 955 минг манатны орнуна 20 миллион 959 минг манатны къадагында гьар туюл сют продукталар чыгъарылгъан, демек, дьрт йыллыкъ пландан 3 миллион 4 минг манат артыкъ.

— Бизин коллективни уьс-тёвюклери дагъы да гьермекли болажакъ эди, тек гетген йыл завод сют булан осал таъмин этилди, — дей заводну баш экономисти Зумрут Мусаипова. — Бизге оьтген йылларда тав районланы хозяйстволарыны Бабаюрт районда ерлешген къотанларындагы фермарындан сют геле эди. Гетген йылы январь айындан берли олар Бабаюрт бишлакъ комбинатгъа тапшура. Хасавюрт ва Новолак районланы колхозлары ва совхозлары да сют тапшурууда завод булан этген дыгъарларын толу кюйде яшагъа чыгъармады. Масала, Хасавюрт районну хозяйстволары гетген йыл дыгъарда гьерсетилгенден эсе 600 тонна сют аз тапшурду. Сют болмаса, план булан гез алгъа тутулгъан чакъы акъкъатыкъланы толу кюйде чыгъармагъа бажарыламы...

— Бу йыл сют тапшурууны барышы нечикдир? — деп сорабиз.

— Насипге, бу йыл кьыш къагърулу болмады, гелеген сютню къадагы гьалиге яман туюл, айрокъда Хасавюрт районну хозяйстволарындан тапшурулагъан сют баргъан сайын арта бара, сан яны да яман туюл. Бу йылы январь айны планын заводну коллективни 106 процентге толтургъанлыкъ да шо гьар шагъатлыкъ эте...

Заводну директору Камалутдин Къазиев, партия кьурумну секретары Барият Токъаева ва ишчилени хыйлылары булан лакъыр едик. Олар айтгъан кюйде, КПСС-

ни XXVIII съездин загьмат уьс-тёвюклери булан кьаршыламакъ муратда заводну коллективинде загьмат гьаракат гюнденгюн гентлеше, он еккинчи бешйыллыкъны планын съезд ачылагъан гюнге тамам этмек деген аслу борч гез алгъа тутулгъан.

Бизин коллективде къолда этилген уьс-тёвюклери булан дазуланып къалмай, дагъы да гьермекли натижалагъа етишмек учун чалышагъанлыкъ адатланып къалгъан, — дей заводну партия кьурумуну секретары Барият Токъаева. — Гетген йыл толу кюйде сют булан таъмин этилмегени саялы планда гьерсетилгенден эсе 150 минг манатны акъкъатыкъларын аз чыгъаргъанлыкъ, озьокъда, бизин бек ичибизнибушдурду. Ишчилер ва инженер-техник къуллукъчулар бешйыллыкъны оьтген дьрт йылында 3 миллион манатны къадагында да къолай продукция артыкъ чыгъаргъанлыкъ деп рагъатланып къалмай, ишни натижаларын дагъы да гьермекли этмек учун янгы имканлыкъланы ахтара. Заводну коллективни гетген йылдан къалгъан борчну да бу йыл телеме токъташгъан. Бешйыллыкъны ахырына загьматчылагъа пландан артыкъ кеп акъкъатыкълар берилежек.

Заводну коллективинде озьлени касбуларын ахшы бажаргъан, намуслу кюйде загьмат тегеген алдыны адамлар аз туюл. Ишчилерден Тонса

Юшаева, Камила Азиева, Ума Панаханова, Супуй Гьажиева, мастерлерден Абдулмажит Девлетукъаев ва кеп башгъалары шолайлардан гьисаплана. Загьматчыланы культура яшавукъ даражасы оьсген сайын, ашамлыкъ продукталарга бакъгъан якъда оланы талаплары да артагъаны белгиле. Заводда сютден этилеген продукталаны кеп туюл журалары чыгъарыла, шоларын гьиз Хасавюрт шагъарны халкъларына сатылып къалмай, Къызылюрт шагъаргъа ва озьаге ерлеге де йиберила. Мунда чыгъаргъан акъкъатыкъланы сан янына айрыча тергев бакъдырыла. Заводну елбашчылары ва специалистлери айтгъан кюйде, продукталаны сан янына багъана табып гелеген араалар алдагы йыллардан эсе аз болгъан. Тек гьали де гелмей туюл. Заводну коллективни натижалары дагъы да гьермекли болажакъ эди, предпритиени бинасы тарлыкъ эте, гьалиге замангъа жавап берген янгы ясандырыланы ва механизмлени ерлешдирмек учун ерлер екъ. Предприти учун янгы биналар ишлемекни гьакъында лакъыр юрюлегенли кеп йыллар арадан гетген, тек гьали де шо масъала чечилди битмеген. Заводну канторуну къуллукъчулары ерлешген биналар да бютюнлей бузулгъан, гьали къуллукъчулар подвалагъа тыгъылгъан, бек онгус шартларда ишлей.

А. САЯИТОВ.

Къазиягъмат Амирагъматов Магъачкъаладагы балыкъ консерво заводуну темир кьутукълар этеген цехинде ишлейгени 23 йыл бола. Сынавлу специалистни, яшвюрмелени ахшы насипатчысыны коллективни арасында уллу абуру бар.

СУРАТДА: (онгдан солгъа багъып) — цехни механиги Кь. АМИРАГЪМАТОВ ва наладчик А. МАЛЕЕВ тыш пачарыну кьуругъан заман. О. ИСРАПИЛОВ чыгъаргъан сурат.

Янгы оьлчевелеге гьере

дан коллективтегін жый да
бүлктетпай, тек өзгөчү
иштердеги ишчилер катта-
лашыны жыйнашында аман
кыла берген. О сыякыда хебар-
дай туруп, комбинатты эко-
номист Д. Раханов булай
дейт:

О. мухбирибиз Г. Атаев Буйнакскиден билдире

ТЫШ
УЎЛКЕЛЕРДЕ

АРТ ХАБАРЛАР

АХЫРЫНЧЫ ГЪАСИЛЛЕРИ ЧЫГЪАРЫЛГЪАН

ТОКИО, 19 февраль. (ТАСС).

Японияны либерал-демократ партиясы уълкени законлар чыгъаргъан оър органына къаттыгъан оъттерилген гезик-сиз сайлавланы барышында япон парламентини вакиллери-ни палатасында мекенин сый-де уьст гелген. Тавуш беркиви ахырынчы гъасиллерине гёре АДП 275 ер алгъан. Шо да

бир партияны гъукуматны ингъдан къурмакъ учун толу кюйде таманлыкъ эте ва шону булан ол 35 йилны узатгъанда уълкени ишин монополия къай-дада юрюлуп турагъан къай-дасын давам ативнио сакълама-гъа бола.

Японияны социалист партия-сы тюрдеги палатала оьзюню

депутат корпусун бир керен ирымгъа ювукъ артдыргъан. Гъали ол шонда 136 - ер ал-гъан. Амма уълкени къалгъан-бары да оппозиция партияла-ры, шоланы ичинде демократ социализм, Японияны комму-нист партиясы ва Кометини партиясы оьзлени ераерин бир къадар тас этген.

Къысгъача

София

Мунда Болгарианы харлысыз синдикат-ларыны конференциясыны учредительный съезда оьзюню ишин тамамлагъан. Проф-союз форумунда Болгарианы загъатчы-ларыны къурулларыны яшаву ва чалы-шыву учун бек агъамниты къарарлар къабул этилген.

Профсоюз бирлешивюю ва съездин оьзюню атын алышдырив къурумну струк-турасында, ону маънасында ва формала-рында терең кюйдеги тюрленивлени гёре-сете. Съезд Болгарианы харлысыз синди-катларыны конфедерациясыны Уставын ва платформасын къабул этген.

Будапешт

Мунда Венгрияны социалист партиясы-ны правлениесини оьттерилген жыйыны-ны гъасиллерине гёре чакътырив малим-этилген. Айрыча алгъанда, шонда эсгер-илени йимик, демократ сайлавлар оьтте-рип партия учун политика ябушув экенин социалистлер англай.

Сайлавланы биринчи девюрюнден оьт-ген бары да партиялагъа ВСП 24-ию февралдан сонг сейлешивлеге гелмеге ва бютюн, миллет учун тарыкълы умуми ма-сталааны арагъа салып ойлалма так-лиф этген.

Калиш

(Къыбла-Гюнбатыш Польша)

Кёп къайлалы базар экономикасын къуруну була тюршен бутюнго Польш-аны аслу экономика масталаарына байлаву болаву, Калиш шагъарда «Загъ-мат ва едик» деген конференция оьтте-рилген. Едик жамият къурулманы синте-тизми булан оьттерилген шо уллу форум-гъа лап да уллу промышленный предпри-ятиелени, профессионал союзланы ва «Юрек бирлигини» бютюн Польша рази-лешивюю схи аслу профсоюз центрны 500-ге ювукъ вакили жыйылгъан.

Министралар, сейимни депутатлары ва «Юрек бирлигинден» гелген сенаторлар уълке гъали демократиягъа гёчювнио де-шюрне этишгенин эсгерген. Кёп йылла-ны узатгъандагы кризисни натиясында тибеклешген экономикасын яшылалдыр-

макъ учун агъамниты къурал гъисалда есликин араалыкъларын бютюнлей рефор-масын, шолай да пачалыкъ секторуну авадан пайын онгача къоллагъа беривнио айтгъан.

Бонн

ФРГ-ни гъар къайсы адамына оьзге уълкелерден мунда давам этилип турагъан гелгинчилерине ол нечик янашагъаны гъакъында сорав берсенг, уьч адамдан экиси шогъар шат тюрлю экенин айтажа-гъына шек ёкъ. Артадагы вакътилерде, Гюнбатыш Германияны печаты эсгергенин йимик, ГДР-ден ва Гюнтувув Европаны оьзге уълкелеринден Федератив Респу-бликагъа барагъан адамланы кёплюго «бюндесбюргерлени» арасында баргъан сайын бек разисизлик тувдура.

«Шпигель» деген жумалыкъ журналда язылып чыгъарылгъан статистика маълум-матлары гелгинчилени агъымы ФРГ-ни халкъыны анындан разисизлик тувдура-гъаны гъакъында лап да арив кюйде ха-барлай. Буссагъатгъы вакътиде, деп эсге-ре журнал, Федератив Республикасыны ватандашларыны янгыз 33 проценти ГДР-ден гелгенлени барысы да Гюнбатыш Гер-манияда даимликке къалгъанын аны. Гет-ген йилны октябрь айында буса — дазу-лар ачыгъынча алда — Гюнбатыш Гер-манияны ватандашларыны 63 проценти шону аны болгъан.

Нью-Йорк

Американы налоглар управлениеси тыш уълкелени США-дагы фирмалары-ны финанс чалышывун ахтармагъа баш-лагъан. «Нью-Йорк таймс» деген газет билдиргени йимик, налог инспекторлары Бирлешген Штатаарда налогланы тейлен-ден алу къадырлары учун тыш уълкелени кар-порацияланы белюклерни гъар тюрлю пыш-дырыкъ ишлер эте деп шеклене.

Артадагы он йилны ичинде тыш уъл-келени США-дагы еслигини оьлчевлери уьч керен артгъан, 1,8 триллион доллар-гъа этишген. Бирлешген Штатланы терри-ториясында 36 мингден де артыкъ тыш уълкелени компаниялар ва оланы белюкле-ри иш гёре. Оланы бары да гелимлерни артадагы он йилны ичинде эки керенден де кёп артгъан.

(ТАСС, 19 февраль).

«Къылыгъын тас этен къылгъа сюрюнер» деген макъалагъа гёре

Четенге салып ташламаса да...

Къалсын Акъгёзовну макъа-ласын охутгъан заманда, кёп зат гёз алдыма гелди, кёп зат-ны гъакъында ойлалдым. Шо макъала мени йимик ачлыкъ-ны, даву акъубаларын да башдан гечиргенлеге бек таъ-сир этежегини шек ёкъ.

Мен Къалсынны танымай-ман. Амма ол айланабызда бо-луп турагъан, бизин халкъны ата-бабалардан гелген асыл адатларына ёлакъ тийдиреген, илыкъ гелтирген затланы гъа-къында жаны авуртуп, гъалек-ленип къазапланып язгъан. Осал, эрин затланы сыймей-гени ачыкъ кюйде гёрюнюп тура. Ол тюппе-тюз айта. Таба-гъаныбыздан эсе, тас этегени-биз кёп. Айрокъда яшюрюмле-ни бирлери бек эдепсиз, бек уягъыз бола бара. Не эрини зат-ны этме де, не авзуну гелсе, шону сёйлеме де къайырмай.

Елдам Акъгёзов телевизор-дан гёрсетилген, оьзлеге ав-летлер де, ата-аналар да бирче олтуруп къарама болмайгъан. ачыкъ-ачыкъдан бизбурдукъ-гъа, зиначылыкъгъа байлаву кинолар артадагы вакътилерде айрокъда кёп болуп турагъа-нын эсгере. Шогъар дау, заг-магъа тарыкъ. Дагъы ёгъесе, булай да саякъ яшавгъа, тер-ёлгъа юреги авазгъан яшюрюм-лени санау дагъы да артмакъ-лыкъ бар. Шо буса не жамият учун, не ата-аналар учун ях-шы тюрлю.

Мен шулай бирдагы' бир затны гъакъында да айтма ою-мен. Неге буса да, чакъы йи-гирмагъа да етшимеген, ата-анасы да, алты саны да сав. йиртыкъ да гиймейген, ач да ятмайгъан яппа-яш адамлар «Яшав яман, яшамагъа ажа-йып къышын» деп артсыз-ал-сыз кант этеген, амалсыз-па-къыр болуп зигер бичеген бо-луп баралар. Тюзюн айтсам, олагъа къарама жиргенивюнг-геле. Ёкъ, о тайпалар оьзлени чагъында миллионлар булан-гъы уланлар ана али учун от-оьртеили дав майданда жанла-рын къурбан этгенин гъакъда бир сама да ойлалмай ва ой-лашмагъа да сыймей. Къалсын Акъгёзов оьзюню макъаласын-да дурус эсгере, алаагъ гёрсет-месин, эгер ана Ватанымагъа къара гюн къопса, ону душ-мандан якълама тюшюп къал-са, булай азмаз тайпа эр на-мусдан, эл намусдан баш къа-чырмагъа да бола. Озокъда, олар шолай тарбиялангъан-лыкъгъа жамият айыплы' де-мек тюз болмас. Шону айыбын школагъа салмакъ да онча къыйышмас. Мен ой-лашагъан кюйде шогъар аввал башлап ата-аналары гю-нагълы. «Алма терегинден арек тюшмес» деп негъакъ ай-тылмагъан.

Мен Буйнакск районну Эрпели юртунда яшайман. Гъа-ли мени оьмюрюм 70-ге тармаш-гъан. Пенсиядаман. Яшавну хыйлы толкъунларын башым-дан гечиргенмен. Гъали буса,

аллагъыны ихшылыгъындан, гюн-лер-гечелер ач къалмайбыз. Ашама бар, гийме бар. Тек мен бир затны англап болмайман. Бир тайпалар шунча алама-ат акъчагъа сутурланып нете? Акъча учун не этмеге де, не осал ёлгъа тюшмеге де къап-къабуллар барлыкъы мени йи-мик ач гюналени, харлы-зарлы гюналени гёргенлени талчыкъ-дырмай болмай.

Аталардан бизин Ватаныбыз учун Уьстюмлюк къалгъан. Мен шо оьрде эсгерген осал къылыкъыны яш адамлардан элибизге, халкъыбызгъа не-къалажагъы гъакъда рагъатсыз кюйде ойлалмаман. Элини къыс-матин шолаланы къолуна бер-ме ярамды? Сонг да, Къалсын Акъгёзов оьзюню макъаласын-да, къарт болгъан деп айтты, ата-анасын къартланы сакъ-лайгъан уйлеге элтип ташлай-гъан уланлар яда оьзлени ата-аналары да сав тура экенин, етим къалагъан яшлар аз тю-гюл гъакъда да къазапланып айта. Шогъар къазапланмай, не-гер къазапланарсан дагъы! Шо Дагъыстанда яшайгъан миллетлеге бирдокъда къый-шагъан зат тюрлю.

Алдын заманларда ата-ана-ны къарт болуп къавжагъанда, къаламы сынгъанда, четенге де салып, уланлары ярдан таш-лай болгъан дейлер. Бир гезик бир лап четенге де салып, атасын ярдан ташлама элтген-де, ол уланына: «Балам, мени

ташласанг да, бу четенин таш-лама, сакълап къой!», деген. Уланы шону маънасын гъазир англамагъан. Шо заман къарт булай айтгъан: «Сагъа да шу-магъа йимик къартлыкъ къо-буп, ярдан ташлама тюшгенде, бу четен, ким биле, балики, сени уланынга да тарыкъ бо-лур!» Бу таппурмалы хабарны мисалгъа гелтирмегини маъ-насы ёкъ тюгюл. Гъалини ягъы арты уланланы бирлери къарт-лыкъы къаршы гелген атасын яда анасын къартлар сакъла-нагъан уйлеге элтип ташлай-гъанлы шо бырын замандагы эсги къайданы эсге салагъан ёрукъдагы эрин милдир. Гёзю-ню тирискиде шолай юреги сынгъан къартлар оьзлени ав-летлеринден савунда чы нечик де, оьлгенде де гечмес!»

Мен Къалсын Акъгёзовну макъаласында гёттерилген бир нече масъалалагъа байлаву оьз ойларымны билген кюйде айтдым. Артгъа-сонггъа сакъ-майлы, анадаш газетибизни бетлеринден менден къайрылар да шо гъакъда не ойлалмагъа-нын, нечик ойлалмагъанын айт-май къоймас деп хыял этемен. Арадан дагъы да он—он беи йыллар оьттен сонг шо гъакъ-да сейил турмакъны, балики, бир маънасы да болмай къал-макъ бар. Сонг геч болар.

Муьминат МАМАЕВА,
Буйнакск районну Эрпе-ли юртунда яшайгъан пенсионер къатын.

БИЗИН ГЮЧЮБЮЗ ДОСЛУКЪДА

Мен ва мени йимик минг-лер булангъы училелер иш-наслуну интернационализмни ругъунда тарбиялап гелгенбиз. Шо саялы Арменияда, Азер-байжанда болуп турагъан агъвалатлар магъа айрокъда бек яман тие. Партия, Совет гъукуматы гёреген чаралар да шо агъвалатлагъа хыйлы за-ман айтардай кар этмей турду.

Армения, Азербайжан би-зин хоншу республикалары-быз буса да, ондагы йимик агъвалатлар бизни Дагъыстан-да бодмажакъгъа мен танш-ман. Неге тюгюл, дагъыстан миллетлени дослугъуну та-мурлары кёп терең. Тек биз-ге де сакъ болма тюше.

Мен яшайгъан Ленин рай-онда аслу гъалда къумукълар ва даргилер тура. Оланы ара-сында бир заманда да эри-шиплюклер болмагъан. Халкъ-ны арасында Къарабудагъ ва Губден деген агъа-инилер бол-гъан ва сонг олар оьзлени атлары къоюлгъан юртлар да къургъан деген хабар бар. Бугюн шо юртланы араалык-лау да агъа-иниленин йи-

мик. Мен оьзюм Губденде тувгъан бусам да, Къарабу-дагъентде яшайман. Мени дёрт ашым да мунда тувгъан. Биз бир заманда да масхара-гъа сама къумукълардан на-мусубузгъа тнердей сёз эшит-мегенбиз. Къыз берип, къыз алып къурдашыкъ къардаш-лыкъ булан беклешген. Мил-летлени дослугъуна бизин юрта нечакъы да мисаллар бар.

Гёттерилген масъаланы за-манында чечип алдып алма-са, миллетлени арасындагы

разисизликлер оьчлюкге айла-нып гетмеге де бола. Шолай гъал гетген йыл губдендилени ва мунда гечюп гелген сира-гиллени арасында тувула-туруп аз къалды. Насипте, шо эришивни оьрчюкдюрмей сейлешивлер булан чечмеге бажарылды.

Мен ойлалмагъан кюйде, къайсы эришивнио масъала арагъа чыкыгъанда да интел-лигенция уллу роль ойнала-бола. Айрокъда, педагоглар. Олар Закавказьедеги къыстап-пуалукъ бизге къабунамасын учун англатыв ишлер юрютме-ва оьзге чаралар гёрме герек.

А. ЗАЙНУЛЛОВ.

ташласанг да, бу четенин таш-лама, сакълап къой!», деген. Уланы шону маънасын гъазир англамагъан. Шо заман къарт булай айтгъан: «Сагъа да шу-магъа йимик къартлыкъ къо-буп, ярдан ташлама тюшгенде, бу четен, ким биле, балики, сени уланынга да тарыкъ бо-лур!» Бу таппурмалы хабарны мисалгъа гелтирмегини маъ-насы ёкъ тюгюл. Гъалини ягъы арты уланланы бирлери къарт-лыкъы къаршы гелген атасын яда анасын къартлар сакъла-нагъан уйлеге элтип ташлай-гъанлы шо бырын замандагы эсги къайданы эсге салагъан ёрукъдагы эрин милдир. Гёзю-ню тирискиде шолай юреги сынгъан къартлар оьзлени ав-летлеринден савунда чы нечик де, оьлгенде де гечмес!»

Мен Къалсын Акъгёзовну макъаласында гёттерилген бир нече масъалалагъа байлаву оьз ойларымны билген кюйде айтдым. Артгъа-сонггъа сакъ-майлы, анадаш газетибизни бетлеринден менден къайрылар да шо гъакъда не ойлалмагъа-нын, нечик ойлалмагъанын айт-май къоймас деп хыял этемен. Арадан дагъы да он—он беи йыллар оьттен сонг шо гъакъ-да сейил турмакъны, балики, бир маънасы да болмай къал-макъ бар. Сонг геч болар.

Муьминат МАМАЕВА,
Буйнакск районну Эрпе-ли юртунда яшайгъан пенсионер къатын.

разисизликлер оьчлюкге айла-нып гетмеге де бола. Шолай гъал гетген йыл губдендилени ва мунда гечюп гелген сира-гиллени арасында тувула-туруп аз къалды. Насипте, шо эришивни оьрчюкдюрмей сейлешивлер булан чечмеге бажарылды.

Мен ойлалмагъан кюйде, къайсы эришивнио масъала арагъа чыкыгъанда да интел-лигенция уллу роль ойнала-бола. Айрокъда, педагоглар. Олар Закавказьедеги къыстап-пуалукъ бизге къабунамасын учун англатыв ишлер юрютме-ва оьзге чаралар гёрме герек.

А. ЗАЙНУЛЛОВ.

УЗАНЪ ОБМЮР

Аргентинада баликчы-лар дентизде тамаша та-къалыбакъыны тутгъан. Ону ахтарып къарагъан Мар-Дер-Плата музейини специалистлери токъташ-дырагъаны йимик, такъа-лыбакъгъа 230 йыл бо-ла.

ЭВМ КЕМЕК ЭТЕ

Францияда булай ресто-ранлар ишлеме башла-гъан: онда баргъан адам-лар, официантны столун-дагы гичирек компю-терини аныма барып, аша-ма сыйген затны заказ-эте. ЭВМ заказ алынгъан вакътинки, олтурагъан сто-луку исмерин, заказ эти-леген ашланы белгилей. Бир гакътинки ичинде ше-ресторанни аухиясында-гъы дисплейни экранына да азыла. Шолай къайда официантгъа сав гюн чы-бып айданма тюшеген био-нече километр ёлун эконо-мия этмеге имкандыкъ-бере.

БЫРЫНГЪЫ
ИНГИЛИКЛЕР
ОБАЛАР...

Къатынгишилел бырын-гъы заманларда да сызсы-безендиривю гъайын эте-болгъан. Перуанлы маъ-дан ахтарывчулар тапган затлар шогъар шагъатлыкъ эте, 2 минг йыл алда сыл-ген къызны сюегенин аны-да ингликклени-обаланы жыйымы табулгъан: оба-сы булан бирге сну сюе-теген заты, кирпиктерини ва къашларын боягъан «сюеме, таракы къашла-рын алагъан маша, тыр-накъларын тегншлейген-влат. Тек кюзюсюе гъали-гилерни ошамай. Къыз-дар ону орунуа тегншлен-ген эе тесекки къоллай-болгъан.

ТАШКЕМЮР БУЛАН
ЮРЮЯ

Америкалы алимлер бензанын орун тутма бо-лагъан агъаслыкъны ах-тарыларын узата Уорлен-шагъарда (Огайо штат). «Дженерал исторс» фир-маны специалистлери таш-кемюрю гичю булан иш-лейген дентиздани машин-ни сынап къаргъан. Таш-кемюрю чангъыз ишлей-ген моторну иш чыгъары-ву бензин булан ишлей-генден эсе 20 процентте артыкъ экени токъташ-мыгъан.

УЪЯГЪЛЮ

Кёп яшлы уьагъаклер Азия пачалыкълар учун онча сийрек зат тюгюл. Непада 62 йылдыкъ Шреста деген сабанчыны бир де оьзю яшагъан юрт-дан ари чыкмагъан буса-да, савлай уьаке таный. Ону уьагъаксюнде бизде алда 40-ичи яш тувгъан.

УЛАНЪАШЛАНЫ
АТАВУ

Япониядагы Дзюндзю-ма деген гичирек атайыгъа Уланъашланы атайы.

